The Impact of Revenue Recognition by Applying Thai Financial Reporting Standard 15 (TFRS 15) on the Earnings Quality of Listed Companies in the Stock Exchange of Thailand

Duangkamon Neerapattanakun*

Received: March 17, 2025, Revised: April 9, 2025, Accepted: April 29, 2025

Abstract

This article aims to study the impact of changes in total revenue on earnings quality by considering the interaction factors between the adoption of Thai Financial Reporting Standards 15 (TFRS 15) and changes in total revenue through discretionary accruals from management's judgment and to study the differences in the earnings quality through discretionary accruals from management's judgment on the impact of changes in total revenue before and after the adoption of TFRS 15 on the listed companies on the Stock Exchange of Thailand on The Modified Jones model and Yoon, Miller, and Jiraporn model. By collecting data, a total of 319 companies were collected data for a period of 5 years, which is considered as samples of 1,595 companies and analyzed financial statements of companies from 2018 to 2021. 2018 was the year before the enforcement, 2019 was the year that was effective, and 2020 and 2021 were years after the enforcement. To analyze descriptive statistics and inferential statistics, using multiple linear regression analysis and analysis of two related sample groups.

Research results are 1) according to the modified Jones model, it was found that by the implementation of TFRS 15, the interaction effect between TFRS 15 and total revenue changes, significantly increased the earnings quality through discretionary accruals from management's judgment, with statistical significance. However, if analyzed 2) according to the Yoon, Miller, and Jiraporn model, it was found that by the implementation of TFRS 15, along with the interaction effect between the previous two variables, increased the earnings quality through discretionary accruals, but without statistical significance. And 3) The year before (2018) and the year after (2019) of the implementation of TFRS 15 have differences on the average quality of the earnings through accruals resulting from management's judgment according to the impact of income change based on The Modified Jones model and Yoon, Miller, & Jiraporn model. The investors and stakeholders can understand information, methods, and results of profit quality. Besides, it can be used to compare the impact of profit quality before and after the implementation of TFRS 15.

Keywords: Thai Financial Report Standard No 15 (TFRS 15); Change in Revenue; Earnings Quality; Discretionary Accrual

* Lecturer, Bachelor of Accountancy Program in Accounting, Burapha Business School, E-mail: Duangkamon@buu.ac.th

ผลกระทบของการรับรู้รายได้โดยการใช้มาตรฐานการรายงานทางการเงินไทย ฉบับที่ 15 (TFRS 15) ที่มีต่อคุณภาพกำไรของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย

ดวงกมล นีรพัฒนกุล*

รับบทความ: 17 มีนาคม 2568, แก้ไขบทความ: 9 เมษายน 2568, ตอบรับบทความ: 29 เมษายน 2568

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. ศึกษาผลกระทบการเปลี่ยนแปลงของรายได้ที่มีต่อคุณภาพกำไร โดยพิจารณาจากปัจจัยเชิงปฏิสัมพันธ์ระหว่างการนำมาตรฐานการรายงานทางการเงินไทย ฉบับที่ 15 มาปฏิบัติ (TFRS 15) กับการเปลี่ยนแปลงของรายได้ผ่านรายการคงค้างที่เกิดจากดุลยพินิจของผู้บริหาร และ 2. เพื่อศึกษาความแตกต่างของคุณภาพกำไรผ่านรายการคงค้างที่เกิดจากดุลยพินิจของผู้บริหารจากผลกระทบการเปลี่ยนแปลงของรายได้ก่อนและหลังการนำ TFRS 15 มาปฏิบัติของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ตามแบบจำลอง เดอะ มอดิฟายด์ โจนส์ และแบบจำลอง ยุน, มิลเลอร์ และจิราภรณ์ โดยเก็บข้อมูลได้ทั้งสิ้น 319 บริษัท เป็นระยะเวลา 5 ปี ถือเป็นกลุ่มตัวอย่าง 1,595 บริษัท และการวิเคราะห์ข้อมูลงบการเงินของบริษัทจะเป็นปี พ.ศ. 2561-พ.ศ. 2564 โดยปี พ.ศ. 2561 เป็นปีก่อนการบังคับใช้ ปี พ.ศ. 2562 เป็นปีที่มีผลบังคับใช้ และปี พ.ศ. 2563-พ.ศ. 2564 เป็นปีหลังการบังคับใช้ เพื่อนำมาวิเคราะห์สถิติเชิงพรรณนาและสถิติเชิงอนุมาน โดยใช้เทคนิควิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุคุณและการวิเคราะห์กลุ่มตัวอย่าง 2 กลุ่มที่สัมพันธ์กัน

ผลการวิจัยพบว่า 1) ตามแบบจำลอง เดอะ มอดิฟายด์ โจนส์ การนำ TFRS 15 มาปฏิบัติ ปัจจัยเชิงปฏิสัมพันธ์ระหว่าง TFRS 15 กับการเปลี่ยนแปลงของรายได้ ทำให้คุณภาพกำไรผ่านรายการคงค้างที่เกิดจากดุลยพินิจของผู้บริหารมีระดับสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ แต่อย่างไรก็ตาม 2) หากวิเคราะห์ตามแบบจำลอง ยุน, มิลเลอร์ และจิราภรณ์ พบว่าการนำ TFRS 15 มาปฏิบัติ ปัจจัยเชิงปฏิสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรทั้ง 2 ข้างต้น ทำให้คุณภาพกำไรผ่านรายการคงค้างที่เกิดจากดุลยพินิจของผู้บริหารมีระดับสูงขึ้น แต่ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ และ 3) ปีก่อน (พ.ศ. 2561) และปีหลัง (พ.ศ. 2562) ของการนำ TFRS 15 มาปฏิบัติมีความแตกต่างกันของค่าเฉลี่ยคุณภาพกำไรผ่านรายการคงค้างที่เกิดจากดุลยพินิจของผู้บริหารจากผลกระทบการเปลี่ยนแปลงของรายได้ ตามแบบจำลอง เดอะ มอดิฟายด์ โจนส์ และแบบจำลอง ยุน, มิลเลอร์ และจิราภรณ์ ซึ่งนักลงทุนและผู้มีส่วนได้เสียสามารถทราบถึงข้อมูล วิธีการ และผลลัพธ์ของคุณภาพกำไร พร้อมทั้งสามารถเปรียบเทียบผลกระทบของคุณภาพกำไรก่อนและหลังการนำมาตรฐานการรายงานทางการเงิน ฉบับที่ 15 มาปฏิบัติ

คำสำคัญ: มาตรฐานการรายงานทางการเงิน ฉบับที่ 15; การเปลี่ยนแปลงของรายได้; คุณภาพกำไร; รายการคงค้าง

* อาจารย์ หลักสูตรบัญชีบัณฑิต คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยบูรพา, E-mail: Duangkamon@buu.ac.th

บทนำ (Introduction)

รายได้ถือเป็นข้อมูลสำคัญที่ใช้ในการวิเคราะห์และประเมินผลการดำเนินงานของกิจการทั้งในอดีตและปัจจุบัน อีกทั้งยังเป็นตัวชี้วัดมูลค่าการดำเนินงานและช่วยคาดการณ์กระแสเงินสดในอนาคต (Jantadej, 2014) อย่างไรก็ตาม การแข่งขันทางเศรษฐกิจและเทคโนโลยีในปัจจุบัน ทำให้ลักษณะสัญญาซื้อขายสินค้ามีความซับซ้อนมากขึ้น กิจการต่าง ๆ จึงมักมีองค์ประกอบของข้อตกลงในสัญญาหลายประการ (Multiple-Element Arrangement) ส่งผลให้การรับรู้รายได้ต้องปรับเปลี่ยนตามมุมมองของผู้บริหาร ซึ่งกระทบต่อการจัดทำงบการเงินและการวิเคราะห์สำหรับการตัดสินใจ (Chavanwan & Srijunpetch, 2020) เพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าว ในปี พ.ศ. 2562 สภาวิชาชีพบัญชีฯ ได้ประกาศใช้มาตรฐานการรายงานทางการเงิน ฉบับที่ 15 เรื่อง รายได้จากสัญญาที่ทำกับลูกค้า (TFRS 15) มีผลบังคับใช้ในวันที่ 1 มกราคม พ.ศ. 2562 เป็นต้นไป สำหรับกิจการที่มีส่วนได้เสียสาธารณะ (Publicly Accountable Entities: PAEs) ซึ่งอนุญาตให้กิจการ PAEs นำไปใช้ก่อนวันถือปฏิบัติได้ โดย TFRS 15 ส่งผลให้มีการยกเลิกมาตรฐานการบัญชีเกี่ยวกับการรับรู้รายได้ที่เคยใช้มาและการตีความมาตรฐานต่าง ๆ ที่ใช้อยู่ ได้แก่ มาตรฐานการบัญชี ฉบับที่ 11 เรื่อง สัญญาก่อสร้าง มาตรฐานการบัญชี ฉบับที่ 18 รายได้ การตีความมาตรฐานการบัญชี ฉบับที่ 31 เรื่อง รายได้จากการแลกเปลี่ยนเกี่ยวกับบริการโฆษณา การตีความมาตรฐานการรายงานทางการเงิน ฉบับที่ 13 เรื่อง โปรแกรมสิทธิพิเศษแก่ลูกค้า การตีความมาตรฐานการรายงานทางการเงิน ฉบับที่ 15 เรื่อง สัญญาสำหรับการก่อสร้างอสังหาริมทรัพย์ และการตีความมาตรฐานการรายงานทางการเงิน ฉบับที่ 18 เรื่อง การโอนสินทรัพย์จากลูกค้า (Srijunpetch & Phakdee, 2020)

TFRS 15 มุ่งเน้นให้การรับรู้รายได้มีความสอดคล้องและเป็นมาตรฐานเดียวกันทั่วโลก กิจการที่มีสัญญารายได้หลายประเภทรวมอยู่ในสัญญาเดียว อาจต้องปรับวิธีการและช่วงเวลาของการรับรู้รายได้ ส่งผลให้การวิเคราะห์รายได้และการตัดสินใจของนักลงทุนมีความแม่นยำมากขึ้น รายได้เป็นตัวชี้วัดที่สำคัญในการแสดงถึงการเติบโตและศักยภาพของกิจการ รวมถึงกระแสเงินสดที่คาดว่าจะได้รับ ซึ่งมีผลต่อการตัดสินใจลงทุน นอกจากนี้ยังทำให้ผู้บริหารมีโอกาสตกแต่งกำไรผ่านการปรับแต่งรายได้ เพื่อเสริมภาพลักษณ์ของกิจการให้เป็นไปตามเป้าหมายที่ต้องการ (Krassanairawiwong & Srijunpetch, 2020) TFRS 15 ได้มีการปรับปรุงและพัฒนามาจาก IFRS 15 ซึ่งเป็นมาตรฐานสากลที่ใช้ในนานาชาติเช่นเดียวกับมาตรฐานรายงานการเงินฉบับอื่น ๆ งานวิจัยในอดีตนี้ชี้ให้เห็นว่า การนำ IFRS มาปรับใช้ช่วยลดความไม่เท่าเทียมกันของข้อมูล และเพิ่มคุณภาพของข้อมูลทางการเงิน ลดโอกาสในการปรับแต่งกำไรของผู้บริหาร (Hameed, 2019) ดังนั้นการนำ TFRS 15 มาปฏิบัติ จึงทำให้การรับรู้รายได้ของกิจการเปลี่ยนแปลงไป โดยมีความเกี่ยวข้องกับการตัดสินใจ (Relevance) และสะท้อนภาพลักษณ์ที่ถูกต้องของกิจการ (Faithful Representation) ทำให้งบการเงินมีความชัดเจนและเปรียบเทียบได้ดีขึ้น ส่งผลให้ตลาดทุนให้ความสำคัญกับคุณภาพกำไรมากกว่าการประกาศผลกำไรเพียงอย่างเดียว (Srijunpetch & Phakdee, 2019a)

เมื่อศึกษาคุณภาพกำไรของแบบจำลองการวัดการจัดการกำไร (Earnings Management) โดยการวิเคราะห์รายการคงค้าง (Accruals) ที่พัฒนาขึ้นจากงานวิจัยก่อนหน้า เช่น แบบจำลองของ Kasznik (1999), Kothari, Leone, and Wasley (2005) The Modified Jones Model (Dechow, Sloan, & Sweeney, 1995) และ Yoon, Miller, and Jiraporn (2006) ซึ่งแบบจำลองเหล่านี้มีเป้าหมายร่วมกันในการตรวจสอบการจัดการกำไรเพื่อประเมินคุณภาพกำไรของกิจการ ดังนั้นในงานวิจัยจึงเลือกใช้แบบจำลองของ The Modified Jones Model (Dechow et al., 1995) และ Yoon et al. (2006) ในการศึกษาผลกระทบการเปลี่ยนแปลงของรายได้ที่มีต่อคุณภาพกำไร โดยพิจารณาจากปัจจัยเชิงปฏิสัมพันธ์ระหว่าง TFRS 15 กับการเปลี่ยนแปลงของรายได้ผ่านรายการคงค้างที่เกิดจากดุลยพินิจของผู้บริหาร และศึกษาความแตกต่างของคุณภาพกำไรผ่านรายการคงค้างที่เกิดจากดุลยพินิจของผู้บริหารจากผลกระทบการเปลี่ยนแปลงของรายได้ก่อนและหลังการนำ TFRS 15 มาปฏิบัติของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย (Research Objective)

1. เพื่อศึกษาผลกระทบการเปลี่ยนแปลงของรายได้ที่มีต่อคุณภาพกำไร โดยพิจารณาจากปัจจัยเชิงปฏิสัมพันธ์ระหว่าง TFRS 15 กับการเปลี่ยนแปลงของรายได้ผ่านรายการคงค้างที่เกิดจากดุลยพินิจของผู้บริหาร ของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย

2. เพื่อศึกษาความแตกต่างของคุณภาพกำไรผ่านรายการคงค้างที่เกิดจากดุลยพินิจของผู้บริหารจากผลกระทบการเปลี่ยนแปลงของรายได้ก่อนและหลังการนำ TFRS 15 มาปฏิบัติ ของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย

ขอบเขตของการวิจัย (Scope of the Research)

การศึกษาวิจัยนี้เป็นบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยทุกกลุ่มอุตสาหกรรมทั้งหมดจำนวน 535 บริษัท (The Stock Exchange of Thailand, 2022) โดยจะยกเว้นบริษัทที่อยู่ในกลุ่มประกันชีวิตและประกันภัย กลุ่มธนาคาร สถาบันการเงิน กลุ่มเงินทุนและหลักทรัพย์ หน่วยลงทุน รวมทั้งบริษัทที่อยู่ในระหว่างการฟื้นฟูกิจการ ตลาดหลักทรัพย์ใหม่และอื่น ๆ จะไม่นำมารวมในการเป็นกลุ่มตัวอย่างในครั้งนี้ เนื่องจากกลุ่มบริษัทเหล่านี้จะมีหน่วยงาน เช่น ธนาคารแห่งประเทศไทยเป็นผู้ควบคุมกลุ่มบริษัทดังกล่าวเช่นกัน ดังนั้นการเปิดเผยข้อมูลจะมีความแตกต่างจากกลุ่มอุตสาหกรรมอื่น ๆ รวมทั้งบริษัทที่อยู่ในระหว่างการฟื้นฟูบริษัท ตลาดหลักทรัพย์ใหม่ (Market for Alternative Investment: MAI) บริษัทที่มีปีงบประมาณไม่ใช่ 31 ธันวาคมของทุกปี และบริษัทที่มีข้อมูลไม่ครบถ้วนตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยจะไม่นำมารวมในการเป็นกลุ่มตัวอย่างในครั้งนี้ โดยจะเก็บข้อมูลงบการเงินตั้งแต่ปี พ.ศ. 2560-พ.ศ. 2564 เนื่องจากตัวแบบการจัดการคุณภาพกำไรต้องการข้อมูลของปีก่อนหน้าในการหาความคลาดเคลื่อนในการประมาณการบริษัทก่อนและหลังมานำ TFRS 15 มาปฏิบัติ และต้องไม่มีการถอดถอนจากการเป็นบริษัทจดทะเบียน อีกทั้งบริษัทไม่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างมีนัยสำคัญ นำมาซึ่งบริษัทที่สามารถรวบรวมข้อมูลได้ครบเป็นกลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น 319 บริษัท ในระยะเวลา 5 ปี (ปี พ.ศ. 2560-พ.ศ. 2564) จึงถือเป็นกลุ่มตัวอย่าง 1,595 บริษัท และการวิเคราะห์ข้อมูลงบการเงินของบริษัทจะเป็นปี พ.ศ. 2561-พ.ศ. 2564 โดยปี พ.ศ. 2561 เป็นปีก่อนการบังคับใช้มาตรฐาน ปี พ.ศ. 2562 เป็นปีที่มาตรฐานมีผลบังคับใช้ และปี พ.ศ. 2563-พ.ศ. 2564 เป็นปีหลังการบังคับใช้มาตรฐาน เพื่อใช้ในการเปรียบเทียบข้อมูลความแตกต่างของการจัดการคุณภาพกำไร

วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง (Literature Review)

งบการเงินจัดทำขึ้นเพื่อก่อให้เกิดประโยชน์สำหรับผู้ใช้งบการเงินในการตัดสินใจเชิงเศรษฐกิจ (Prom-In & Dampitakse, 2018) โดยรายได้เป็นหนึ่งในปัจจัยสำคัญที่ใช้วิเคราะห์งบการเงินและรายได้สะท้อนถึงความสามารถในการบริหารงานของกิจการ อีกทั้งรายได้ถือเป็นการพยากรณ์ผลการดำเนินงาน การเจริญเติบโต และกระแสเงินสด ที่คาดว่าจะได้รับในอนาคตของกิจการ (Krassanairawiwong, 2019; Jantadej, 2014) ซึ่งการรับรู้รายได้สามารถรับรู้ข้อมูลด้วยวิธีที่แตกต่างกันตามมุมมองของผู้บริหารที่ส่งผลต่อการจัดทำงบการเงินและการวิเคราะห์งบการเงิน สภาวิชาชีพบัญชีฯ จึงมีการออกมาตรฐานการรายงานทางการเงิน เพื่อให้รายงานทางการเงินภายในประเทศมีความน่าเชื่อถือ มีคุณภาพ มีการจัดรูปแบบในทิศทางเดียวกันและสามารถเปรียบเทียบข้อมูลกันได้ในระดับสากล ลดความซับซ้อน และถือเป็นการเปิดเผย

ข้อมูลทางการเงินอย่างโปร่งใส ทำให้งบการเงินมีคุณภาพยิ่งขึ้น (Krassanairawiwong, 2019) TFRS 15 ถูกปรับปรุงขึ้นโดยเป็นความร่วมมือกันของคณะกรรมการมาตรฐานการบัญชีการเงิน (The Financial Accounting Standards Board: FASB) กับคณะกรรมการมาตรฐานการบัญชีระหว่างประเทศ (The International Accounting Standards Board: IASB) เพื่อให้เป็นมาตรฐานเดียวกันและสามารถใช้ได้กับทุกธุรกรรมจากการแก้ไขข้อบกพร่องและลดความไม่สอดคล้องกันที่เกิดจากมาตรฐานการบัญชีฉบับเดิม (Srijunpetch & Phakdee, 2020) โดยข้อกำหนดของมาตรฐานการบัญชีฉบับใหม่อาจลดโอกาสให้ผู้บริหารสามารถปรับแต่งตัวเลขให้เป็นไปตามเป้าหมายที่ต้องการ เพื่อนำไปสู่ผลตอบแทนที่ผู้บริหารได้รับจากกิจการเมื่อมีกำไร ซึ่งกิจการต้องคำนึงหลักการ 5 ขั้นตอนในการรับรู้รายได้ที่เกิดขึ้นจากสัญญาที่ทำกับลูกค้า กิจการควรรับรู้รายได้ในจำนวนเงินที่สะท้อนถึงสิทธิที่ได้รับจากการแลกเปลี่ยนสินค้าหรือบริการที่ได้ส่งมอบให้แก่ลูกค้า ถือว่ากิจการต้องใช้ดุลยพินิจเป็นอย่างมากในการพิจารณาเหตุการณ์ที่เกี่ยวข้องตามหลักการในแต่ละขั้นตอน (Jantadej, 2014) หลักการ 5 ขั้นตอนมีดังนี้

1. การระบุสัญญาที่ทำกับลูกค้าเกี่ยวข้องกับการทำธุรกรรมกับลูกค้า ซึ่งอาจเป็นสัญญาที่เป็นลายลักษณ์อักษร คำพูด หรือข้อตกลงทั่วไป โดยมีองค์ประกอบสำคัญ 5 ประการ คือ คู่สัญญาที่ได้อนุมัติสัญญา ระบุสิทธิคู่สัญญา เงื่อนไขการชำระเงิน ความเป็นเชิงพาณิชย์และความเป็นไปได้ที่จะเรียกเก็บค่าตอบแทน

2. การระบุภาระหน้าที่ในสัญญา กำหนดภาระที่กิจการต้องปฏิบัติตามสัญญา ซึ่งลูกค้าต้องได้รับประโยชน์จากสินค้าหรือบริการในสัญญาหรือใช้ร่วมกับทรัพยากรที่ลูกค้ามี และต้องพิจารณาว่าภาระนั้นสามารถแยกจากข้อตกลงอื่นในสัญญาได้หรือไม่

3. การกำหนดราคาของรายการตามข้อตกลงในสัญญาและประเพณีปฏิบัติ โดยราคาอาจเป็นมูลค่าคงที่ ผันแปรหรือไม่ใช่ตัวเงิน ซึ่งกิจการต้องประมาณการสิ่งตอบแทนตามมาตรฐาน TFRS 15

4. การปันส่วนราคาขายให้กับภาระในสัญญา เป็นการปันส่วนราคาของสินค้าและบริการให้กับภาระในสัญญาโดยใช้เกณฑ์ราคาขายแบบเอกเทศ (Stand-Alone Selling Price) หรือวิธีการประมาณการราคาที่เชื่อถือได้ เช่น การสำรวจราคาตลาดหรือการใช้ต้นทุนคาดการณ์

5. การรับรู้รายได้ตามภาระในสัญญา เป็นการรับรู้รายได้เมื่อกิจการปฏิบัติตามภาระหน้าที่ในสัญญา โดยแบ่งเป็นการรับรู้ ณ จุดเวลาใดเวลาหนึ่ง (Point in Time) หรือรับรู้ตลอดช่วงเวลา (Over Time) ขึ้นอยู่กับลักษณะและเงื่อนไขของการโอนการควบคุมตามมาตรฐาน TFRS 15

หลักสำคัญของ TFRS 15 เป็นข้อกำหนดเกี่ยวกับการเปิดเผยข้อมูลที่ทำให้กิจการเปิดเผยข้อมูลที่ครบสมบูรณ์เกี่ยวกับลักษณะ จำนวน จังหวะเวลา ความไม่แน่นอนของรายได้และกระแสเงินสดที่เกิดจากสัญญาที่ทำกับลูกค้าของกิจการให้แก่ผู้ใช้งบการเงินทุกรูปแบบ จึงเป็นการให้กิจการรับรู้รายได้ในจำนวนที่สะท้อนสิ่งตอบแทนที่กิจการคาดว่าจะมีสิทธิได้รับจากการแลกเปลี่ยน เมื่อมีการส่งมอบสินค้าหรือบริการที่สัญญาได้ให้ลูกค้า ซึ่ง TFRS 15 จะเปลี่ยนแปลงขึ้นอยู่กับรูปแบบการดำเนินธุรกิจ ประกอบด้วย 2 ประเด็นหลัก คือ 1. จำนวนเงินแตกต่างกันหรือเหมือนกัน 2. จังหวะเวลาการรับรู้รายได้ซึ่งดูจากการรับรู้เร็วขึ้นหรือช้าลงหรือเท่าเดิม โดย TFRS 15 เป็นการเน้นอำนาจการควบคุมให้สินค้าหรือบริการ ซึ่งรับรู้รายได้เมื่อโอนอำนาจการควบคุม (Transfer of Control) ในสินค้าหรือบริการให้ลูกค้าหรือลูกค้าควบคุมสินค้านั้นแล้ว ทำให้บริษัทรับรู้รายได้เร็วขึ้นเป็นการเน้นเนื้อหาสำคัญกว่ารูปแบบตาม TFRS 15 รวมถึงสัญญาที่เป็นวาจาด้วย เช่น การซื้อขายออนไลน์สัญญายังไม่ได้เซ็นแต่ของส่งไปแล้ว ถือว่าโอนอำนาจการควบคุมไปแล้ว การรับรู้รายได้จะเกิดขึ้นเมื่อกิจการได้ปฏิบัติตามที่มาตรฐานกำหนดเกี่ยวกับเงื่อนไขที่ทำกับลูกค้า

แบบจำลองการวัดการจัดการกำไร (Earnings Management) เป็นการวิเคราะห์รายการคงค้าง (Accruals) โดยวัดจากรายการคงค้างที่เกิดจากดุลยพินิจของผู้บริหาร (Discretionary Accruals: DAC) ซึ่งได้พัฒนาขึ้นจากกงานวิจัยที่มีมาก่อนหน้าและได้รับการต่อยอดมาเป็นหลายแบบจำลอง เช่น Kasznik (1999), Kothari, Leone, and Wasley (2005) The Modified Jones Model (Dechow et al., 1995) และ Yoon et al. (2006) แบบจำลองเหล่านี้มีจุดมุ่งหมายร่วมกันในการตรวจสอบการจัดการกำไรเพื่อประเมินคุณภาพกำไรของกิจการ โดยแต่ละแบบจำลองมีการปรับปรุงเพื่อเพิ่มความแม่นยำและรองรับบริบทที่แตกต่างกันของกิจการ The Modified Jones Model ของ Dechow et al. (1995) เป็นหนึ่งในแบบจำลองที่ได้รับการใช้อย่างแพร่หลาย โดยมุ่งเน้นแยกรายการคงค้างที่เกิดจากดุลยพินิจของผู้บริหาร (Discretionary Accruals) ซึ่งอาจเป็นสัญญาณของการจัดการกำไร การพัฒนาแบบจำลองนี้เกิดจากการปรับปรุง The Jones Model (1991) เพื่อให้สามารถตรวจจับพฤติกรรมการจัดการกำไรได้อย่างแม่นยำยิ่งขึ้น แบบจำลอง Yoon et al. (2006) พัฒนาขึ้นเพื่อให้ครอบคลุมบริบทในประเทศที่กำลังพัฒนา โดยเพิ่มการวิเคราะห์รายการคงค้างปกติ (Normal Accruals) และผิดปกติ (Abnormal Accruals) ให้ละเอียดขึ้นทำให้สามารถตรวจสอบการจัดการกำไรในตลาดที่มีลักษณะพิเศษเฉพาะตัวได้ดีขึ้น ซึ่งแบบจำลอง Kasznik (1999) นำข้อมูลกระแสเงินสดในอนาคตมาพิจารณาในกระบวนการวิเคราะห์ เป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่ส่งผลต่อการตรวจจับรายการคงค้างที่ผิดปกติ ช่วยเพิ่มความแม่นยำในการตรวจสอบการจัดการกำไร ส่วนแบบจำลอง Kothari et al. (2005) ใช้ ROA ในการควบคุมความแตกต่างทางการดำเนินงานของกิจการ เพื่อลดผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นจากประสิทธิภาพของสินทรัพย์ที่มีต่อผลการดำเนินงาน งานวิจัยนี้จึงเลือกใช้ทั้งแบบจำลองของ Dechow et al. (1995) และ Yoon et al. (2006) เพื่อศึกษาผลกระทบของการใช้มาตรฐานการรายงานทางการเงิน TFRS 15 ที่มีต่อคุณภาพกำไรของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย

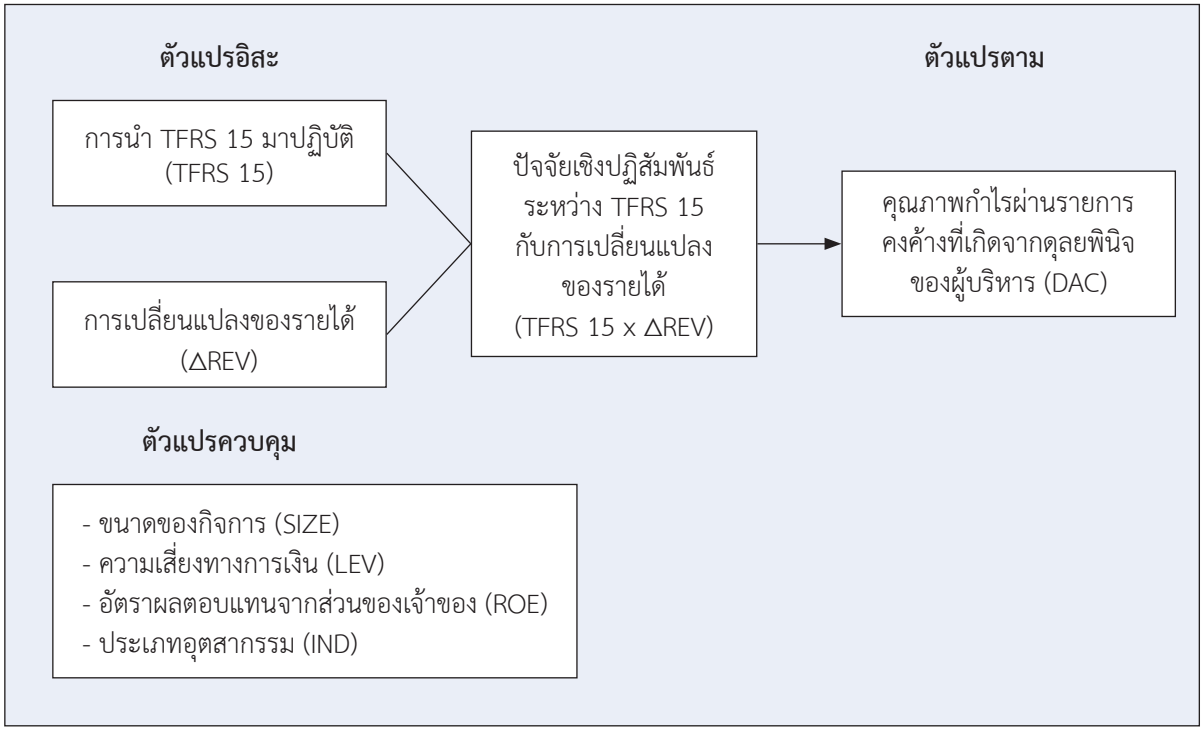
การกำหนดมาตรฐานการรับรู้รายได้ใหม่ (TFRS 15) เป็นการยกระดับกรอบแนวคิดทางการบัญชีเกี่ยวกับการรับรู้รายได้ให้มีความสอดคล้องกับการถ่ายโอนอำนาจควบคุมตามสัญญากับลูกค้า ช่วยลดความแตกต่างในการรายงานข้อมูลและเพิ่มความสามารถในการเปรียบเทียบการรับรู้รายได้ โดยกิจการจะรับรู้รายได้หลังจากโอนการควบคุมสินค้าหรือบริการให้ลูกค้า ซึ่งการเปลี่ยนแปลงนี้อาจส่งผลต่อระยะเวลาการรับรู้รายได้ โดยเฉพาะในอุตสาหกรรมที่มีสัญญาระยะยาว เช่น อสังหาริมทรัพย์ ทำให้การรับรู้รายได้ลดลงและใช้เวลานานขึ้น ส่งผลให้คุณภาพกำไรสูงขึ้น (Aziz & Acma, 2018; Krassanairawiwong & Srijunpetch, 2020) และในงานวิจัยของ Chavanwan and Srijunpetch (2020) กล่าวว่าผลการศึกษาในปี พ.ศ. 2562 หลังจากการปรับใช้ TFRS 15 ส่งผลให้รายการคงค้างที่เกิดจากดุลยพินิจของผู้บริหารลดลง ทำให้คุณภาพกำไรสูงขึ้น โดยเฉพาะกลุ่มอุตสาหกรรมอสังหาริมทรัพย์และการก่อสร้าง เนื่องจากมีรูปแบบธุรกรรมเป็นลักษณะสัญญาระยะยาวหรือสัญญาที่มีระยะเวลาเกิน 1 ปี และเป็นสัญญาที่มีข้อตกลงหลายข้อเป็นองค์ประกอบ ทำให้ได้รับผลกระทบจากการรับรู้ TFRS 15 อย่างมีสาระสำคัญ ส่วนในด้านคุณภาพกำไร งานวิจัยก่อนหน้านี้พบว่าคุณภาพกำไรมีความสัมพันธ์ทางลบกับประสิทธิภาพการดำเนินงานในกลุ่มอุตสาหกรรมอาหารและยานยนต์ (Kaewkerd, 2014) ในขณะที่คุณภาพกำไรสัมพันธ์เชิงบวกกับผลตอบแทนหลักทรัพย์ โดยกิจการที่บริหารสินทรัพย์ได้ดีมักสร้างกำไรและผลตอบแทนหลักทรัพย์ที่สูงขึ้น (Roonghuaphai & Dampitakse, 2019) นอกจากนี้ งานวิจัยในประเทศกำลังพัฒนาชี้ว่าแบบจำลองของ Yoon เหมาะกับการตรวจวัดการจัดการกำไรมากกว่าแบบ Modified Jones (Alareeni & Aljuaidi, 2014; Yoon et al., 2006) และการใช้แบบจำลอง Jones พบว่ามีความสัมพันธ์เชิงบวกกับมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจในประเทศจีนและแอฟริกา (Yishu, Xue, ZhenJia, 2015; Liu & Wang, 2017) รวมถึงในอดีตมีการศึกษาตัวแปรที่สามารถนำมาเป็นตัวแปรควบคุมในงานวิจัยได้ ตัวอย่างเช่น กิจการขนาดเล็กมีโอกาสตกแต่งกำไรมากกว่ากิจการขนาดใหญ่ เนื่องจากขาดการควบคุมที่เข้มงวด (Bartov, Gul, & Tsui, 2000; Becker, DeFond, Jiambalvo, & Subramanyam, 1998; Klein, 2002) กิจการ

ที่มีหนี้สินสูงมักมีคุณภาพกำไรที่ดีขึ้นเพราะเจ้าหนี้ตรวจสอบข้อมูลทางการเงินอย่างเข้มงวด (Habib & Azim, 2008) แต่การตกแต่งกำไรมีแนวโน้มลดลงตามระดับหนี้สินที่สูง (Kim, Liu, & Rhee, 2003) นอกจากนี้ อัตราผลตอบแทนจากส่วนของเจ้าของแสดงถึงประสิทธิภาพการใช้สินทรัพย์เพื่อสร้างกำไร หากอัตรานี้สูงแสดงถึงการบริหารที่มีประสิทธิภาพ (Prom-In & Dampitakse, 2018)

ตารางที่ 1 แสดงข้อมูลตัวอย่างงานวิจัยในอดีตที่เกี่ยวข้องทั้งในต่างประเทศและในประเทศไทย

ผู้วิจัย (ปี)	หัวข้อวิจัย	ข้อค้นพบ
Dechow et al. (1995)	ตรวจสอบการจัดการกำไร	เป็นการศึกษาการจัดการกำไร โดยวัดรายการคงค้างที่เกิดจากดุลยพินิจ (DAC)
Yoon et al. (2006)	การใช้วิธีการจัดการกำไรในบริษัทเกาหลีหลังวิกฤตการเงินเอเชีย	ศึกษาการใช้ Accruals และ Real Activities ในการจัดการกำไรหลังวิกฤตการณ์ทางการเงินในเกาหลี
Alareeni & Aljuaidi (2014)	การจัดการกำไรในบริษัทจดทะเบียนของประเทศจอร์แดน	มีการจัดการกำไรที่มีความสัมพันธ์กับโครงสร้างการถือหุ้น
Hameed (2019)	การจัดการกำไรและการนำ IFRS มาใช้	การนำ IFRS มาใช้ส่งผลให้ลดการจัดการกำไรในบริษัทที่มีการกำกับดูแลภายในดี
Krassanairawiwong & Srijunpetch (2020)	การรับรู้รายได้และคุณภาพกำไรในประเทศไทย	การบังคับใช้ TFRS 15 มีผลต่อคุณภาพกำไร โดยเฉพาะในอุตสาหกรรมอสังหาริมทรัพย์และก่อสร้าง
Chavanwan & Srijunpetch (2020)	การจัดการกำไรหลังการใช้มาตรฐาน TFRS 15	การจัดการกำไรลดลงหลังใช้ TFRS 15 ในกลุ่มบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย
Jantadej (2014)	การจัดการกำไรและธรรมาภิบาลองค์กร	บริษัทมีโครงสร้างบอร์ดที่มีคุณภาพสูง มีแนวโน้มจัดการกำไรน้อยกว่าบริษัททั่วไป
Srijunpetch & Phakdee (2019a)	รายการคงค้างที่เกิดจากดุลยพินิจและการจัดการรายได้ในประเทศไทย	การจัดการกำไรโดยผ่านรายได้พบได้มากในบริษัทขนาดใหญ่และอุตสาหกรรมเฉพาะกลุ่ม
Srijunpetch & Phakdee (2020)	TFRS 15 และความต่อเนื่องของกำไร	รายได้ที่รับรู้ภายใต้ TFRS 15 มีผลทำให้กำไรมีความต่อเนื่องและมีคุณภาพมากขึ้น
Kaewkerd (2014)	คุณภาพรายงานทางการเงินและการจัดการกำไรในประเทศไทย	รายงานการเงินที่มีคุณภาพต่ำมีแนวโน้มเชื่อมโยงกับระดับการจัดการกำไรที่สูงขึ้น
Roonghuaphai & Dampitakse (2019)	การเปลี่ยนแปลงนโยบายการรับรู้รายได้และมูลค่ากิจการ	การเปลี่ยนแปลงนโยบายการรับรู้รายได้ส่งผลต่อมูลค่าบริษัทในตลาดหลักทรัพย์ไทย

จากการทบทวนวรรณกรรมและเอกสารที่เกี่ยวข้องข้างต้น งานวิจัยในอดีตเป็นการเลือกกลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาเพียงบางกลุ่มอุตสาหกรรมหรือพิจารณาคุณภาพกำไรผ่านรายการค้างที่เกิดจากดุลพินิจของผู้บริหารกับตัวแปรต่าง ๆ เช่น ประสิทธิภาพในการดำเนินงาน ผลตอบแทนของหลักทรัพย์ กำไรส่วนที่เหลือ เป็นต้น สำหรับงานวิจัยฉบับนี้จัดทำขึ้นเพื่อศึกษาผลกระทบการเปลี่ยนแปลงของรายได้ที่มีต่อคุณภาพกำไร โดยพิจารณาจากปัจจัยเชิงปฏิสัมพันธ์ระหว่าง TFRS 15 กับการเปลี่ยนแปลงของรายได้ผ่านรายการคงค้างที่เกิดจากดุลยพินิจของผู้บริหารและศึกษาความแตกต่างของคุณภาพกำไรผ่านรายการคงค้างที่เกิดจากดุลยพินิจของผู้บริหารจากผลกระทบการเปลี่ยนแปลงของรายได้ก่อนและหลังการนำ TFRS 15 มาปฏิบัติของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

สมมติฐานการวิจัย (Hypohesis)

H1: การนำ TFRS 15 มาปฏิบัติ ทำให้ผลการเปลี่ยนแปลงของรายได้ที่มีต่อคุณภาพกำไรผ่านรายการคงค้างที่เกิดจากดุลยพินิจของผู้บริหาร มีระดับสูงขึ้น ตามแบบจำลอง The Modified Jones (Dechow et al., 1995)

H2: การนำ TFRS 15 มาปฏิบัติ ทำให้ผลการเปลี่ยนแปลงของรายได้ที่มีต่อคุณภาพกำไรผ่านรายการคงค้างที่เกิดจากดุลยพินิจของผู้บริหาร มีระดับสูงขึ้น ตามแบบจำลอง Yoon et al. (2006)

H3: ปัจจัยเชิงปฏิสัมพันธ์ระหว่าง TFRS 15 กับการเปลี่ยนแปลงของรายได้ ทำให้คุณภาพกำไรผ่านรายการคงค้างที่เกิดจากดุลยพินิจของผู้บริหาร มีระดับสูงขึ้น ตามแบบจำลอง The Modified Jones (Dechow et al., 1995)

H4: ปัจจัยเชิงปฏิสัมพันธ์ระหว่าง TFRS 15 กับการเปลี่ยนแปลงของรายได้ ทำให้คุณภาพกำไรผ่านรายการคงค้างที่เกิดจากดุลยพินิจของผู้บริหาร มีระดับสูง ตามแบบจำลอง Yoon et al. (2006)

ระเบียบวิธีวิจัย (Research Methods)

เครื่องมือวิจัย

ศึกษาผลกระทบการเปลี่ยนแปลงของรายได้ที่มีต่อคุณภาพกำไร โดยพิจารณาจากปัจจัยเชิงปฏิสัมพันธ์ระหว่าง TFRS 15 กับการเปลี่ยนแปลงของรายได้ผ่านรายการคงค้างที่เกิดจากดุลยพินิจของผู้บริหาร และศึกษาความแตกต่างของคุณภาพกำไรผ่านรายการคงค้างที่เกิดจากดุลยพินิจของผู้บริหารจากผลกระทบการเปลี่ยนแปลงของรายได้ก่อนและหลังการนำ TFRS 15 มาปฏิบัติ ตามแบบจำลอง The Modified Jones (Dechow et al., 1995) และ Yoon et al. (2006) ของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย เพื่อใช้ในการทดสอบสมมติฐาน ดังนี้

$$DAC_{i,t} = \beta 0 + \beta 1\ TFRS15_{i,t} + \beta 2\ \Delta REV_{i,t} + \beta 3\ (TFRS15_{i,t} \times \Delta REV_{i,t}) + \beta 4\ SIZE_{i,t} + \beta 5\ LEV_{i,t} + \beta 6\ ROE_{i,t} + \sum_{j=1}^{7} \beta 7_j\ IND_{ij,t} + \varepsilon_{i,t}$$

โดย

$DAC_{i,t}$ = อัตราส่วนรายการคงค้างที่เกิดจากดุลยพินิจของผู้บริหารหรือคุณภาพกำไรของบริษัท i ณ ปีที่ t

TFRS 15 = ตัวแปรหุ่นกำหนดให้ปีที่นำ TFRS 15 มาปฏิบัติ มีค่าเท่ากับ 1 หากไม่ใช่ให้เป็น 0

$\Delta REV_{i,t}$ = การเปลี่ยนแปลงของรายได้สุทธิของบริษัท i ณ ปีที่ t

$SIZE_{i,t}$ = อัตราส่วนขนาดบริษัทวัดค่าลอการิทึมธรรมชาติของสินทรัพย์รวมของบริษัท i ณ ในปีที่ t

$LEV_{i,t}$ = อัตราส่วนหนี้สินรวมหารด้วยสินทรัพย์รวมของบริษัท i ณ ปีที่ t

$ROE_{i,t}$ = ร้อยละของผลการดำเนินงานวัดอัตราผลตอบแทนจากส่วนของผู้ถือหุ้นของบริษัท i ณ ปีที่ t

$IND_{ij,t}$ = อุตสาหกรรม จำนวน 7 อุตสาหกรรม กำหนดจากตัวแปรหุ่น (Dummy Variable) สำหรับอุตสาหกรรมที่ j ซึ่ง j=1, 2, ..., 7 และแสดงถึงอุตสาหกรรมแต่ละประเภท

กลุ่มเกษตรและอุตสาหกรรมอาหาร	ให้มีค่าเท่ากับ 1 หากไม่ใช่ให้เป็น 0
กลุ่มเทคโนโลยี	ให้มีค่าเท่ากับ 1 หากไม่ใช่ให้เป็น 0
กลุ่มทรัพยากร	ให้มีค่าเท่ากับ 1 หากไม่ใช่ให้เป็น 0
กลุ่มบริการ	ให้มีค่าเท่ากับ 1 หากไม่ใช่ให้เป็น 0
กลุ่มสินค้าอุตสาหกรรม	ให้มีค่าเท่ากับ 1 หากไม่ใช่ให้เป็น 0
กลุ่มสินค้าอุปโภคบริโภค	ให้มีค่าเท่ากับ 1 หากไม่ใช่ให้เป็น 0
กลุ่มอสังหาริมทรัพย์และก่อสร้าง	ให้มีค่าเท่ากับ 1 หากไม่ใช่ให้เป็น 0

ในการศึกษานี้ได้เลือกอุตสาหกรรมกลุ่มบริการ เป็นอุตสาหกรรมฐานสำหรับตัวแปรเสมือน (Dummy Variable) โดยอุตสาหกรรมฐานนี้จะถูกใช้เป็นจุดอ้างอิงในการเปรียบเทียบกับอุตสาหกรรมอื่น ๆ ซึ่งกำหนดค่าเป็น 1 เมื่ออยู่ในประเภทอุตสาหกรรมที่ตรงกับกลุ่มที่กำหนด และเป็น 0 เมื่อไม่อยู่ในกลุ่มดังกล่าว

การคำนวณรายการคงค้าง ตามแบบจำลอง The Modified Jones (Dechow et al., 1995)
ขั้นตอนที่ 1 คำนวณหารายการคงค้างรวมของบริษัท ด้วยแนวคิดการใช้งบกระแสเงินสด ดังนี้

$$TAC_{i,t} = NI_{i,t} + CFO_{i,t}$$

โดย $TAC_{i,t}$ = รายการคงค้างรวมของบริษัท i ณ ปีที่ t
$NI_{i,t}$ = กำไรสุทธิของบริษัท i ณ ปีที่ t
$CFO_{i,t}$ = กระแสเงินสดสุทธิจากกิจกรรมดำเนินงานของบริษัท i ณ ปีที่ t

ขั้นตอนที่ 2 การประมาณค่าสัมประสิทธิ์ โดยนำ $TAC_{i,t}$ จากการคำนวณในขั้นตอนที่ 1 เข้าไปแทนสมการตามแบบจำลอง The Modified Jones (Dechow et al, 1995)

$$\frac{TAC_{i,t}}{A_{i,t-1}} = \beta_1 \frac{1}{A_{i,t-1}} + \beta_2 \frac{(\Delta REV_{i,t})}{A_{i,t-1}} + \beta_3 \frac{PPE_{i,t}}{A_{i,t-1}} + \varepsilon_{i,t}$$

โดย $TAC_{i,t}$ = รายการคงค้างรวมของบริษัท i ณ ปีที่ t
$A_{i,t-1}$ = สินทรัพย์รวมของบริษัท i ณ ปีที่ t-1
$\Delta REV_{i,t}$ = การเปลี่ยนแปลงของรายได้สุทธิของบริษัท i ณ ปีที่ t
$PPE_{i,t}$ = ที่ดิน อาคาร และอุปกรณ์ก่อนหักค่าเสื่อมราคาของบริษัท i ณ ปีที่ t
$\varepsilon_{i,t}$ = ค่าความคลาดเคลื่อนในการประมาณการของบริษัท i ณ ปีที่ t

ขั้นตอนที่ 3 คำนวณหารายการคงค้างจากการดำเนินธุรกิจ คำนวณรายการคงค้างที่ไม่ขึ้นกับดุลยพินิจของผู้บริหาร (Non-Discretionary Accruals) โดยนำค่าสัมประสิทธิ์ที่ได้จากขั้นตอนที่ 2 แทนค่าในข้อมูลของกลุ่มตัวอย่าง

$$NDAC_{i,t} = \beta_1 \frac{1}{A_{i,t-1}} + \beta_2 \frac{(\Delta REV_{i,t} - \Delta REC_{i,t})}{A_{i,t-1}} + \beta_3 \frac{PPE_{i,t}}{A_{i,t-1}}$$

โดย $NDAC_{i,t}$ = รายการคงค้างจากการดำเนินงานตามปกติของบริษัท i ณ ปีที่ t
$\Delta REC_{i,t}$ = การเปลี่ยนแปลงของลูกหนี้การค้าบริษัท i ณ ปีที่ t

ขั้นตอนที่ 4 คำนวณหารายการคงค้างที่เกิดจากดุลพินิจของผู้บริหาร (Discretionary Accruals) โดยนำค่ารายการคงค้างที่ไม่ขึ้นกับดุลยพินิจของผู้บริหาร (Non-Discretionary Accruals) จากขั้นตอนที่ 4 มาคำนวณ

$$DAC_{i,t} = \frac{TAC_{i,t}}{A_{i,t-1}} - NDAC_{i,t}$$

โดย $DAC_{i,t}$ = รายการคงค้างที่เกิดจากดุลยพินิจของผู้บริหาร หรือคุณภาพกำไรของบริษัท i ณ ปีที่ t

การคำนวณรายการคงค้าง ตามแบบจำลอง Yoon et al. (2006)

ขั้นตอนที่ 1 คำนวณหารายการคงค้างรวมของบริษัท ด้วยแนวคิดการใช้งบกระแสเงินสด ดังนี้

$$TAC_{i,t} = NI_{i,t} - CFO_{i,t}$$

โดย $TAC_{i,t}$ = รายการคงค้างรวมของบริษัท i ณ ปีที่ t

$NI_{i,t}$ = กำไรสุทธิของบริษัท i ณ ปีที่ t

$CFO_{i,t}$ = กระแสเงินสดสุทธิจากกิจกรรมดำเนินงานของบริษัท i ณ ปีที่ t

ขั้นตอนที่ 2 การประมาณค่าสัมประสิทธิ์ โดยนำ $TAC_{i,t}$ จากการคำนวณในขั้นตอนที่ 1 เข้าไปแทนสมการตามแบบจำลอง Yoon et al. (2006)

$$\frac{TAC_{i,t}}{REV_{i,t}} = \beta_0 + \beta_1 \frac{(\Delta REV_{i,t} - \Delta REC_{i,t})}{REV_{i,t}} + \beta_2 \frac{(\Delta EXP_{i,t} - \Delta PAY_{i,t})}{REV_{i,t}} + \beta_3 \frac{(DEP_{i,t} - PEN_{i,t})}{REV_{i,t}} + \varepsilon_{i,t}$$

โดย $TAC_{i,t}$ = รายการคงค้างรวมของบริษัท i ณ ปีที่ t

$REV_{i,t}$ = รายได้สุทธิของบริษัท i ณ ปีที่ t

$\Delta REV_{i,t}$ = การเปลี่ยนแปลงของรายได้สุทธิของบริษัท i ณ ปีที่ t

$REC_{i,t}$ = ลูกหนี้การค้าของบริษัท i ณ ปีที่ t

$\Delta REC_{i,t}$ = การเปลี่ยนแปลงของลูกหนี้การค้าของบริษัท i ณ ปีที่ t

$PAY_{i,t}$ = เจ้าหนี้การค้าของบริษัท i ณ ปีที่ t

$\Delta PAY_{i,t}$ = การเปลี่ยนแปลงของเจ้าหนี้การค้าของบริษัท i ณ ปีที่ t

$EXP_{i,t}$ = ค่าใช้จ่ายในการดำเนินงานที่ไม่รวมค่าใช้จ่ายที่ไม่เป็นตัวเงินของบริษัท i ณ ปีที่ t

$\Delta EXP_{i,t}$ = การเปลี่ยนแปลงของค่าใช้จ่ายในการดำเนินงานที่ไม่รวมค่าใช้จ่ายที่ไม่เป็นตัวเงินของบริษัท i ณ ปีที่ t

$DEP_{i,t}$ = ค่าเสื่อมราคาของบริษัท i ณ ปีที่ t

$PEN_{i,t}$ = ค่าใช้จ่ายผลประโยชน์พนักงานของบริษัท i ณ ปีที่ t

$\varepsilon_{i,t}$ = ค่าความคลาดเคลื่อนในการประมาณการของบริษัท i ณ ปีที่ t

ขั้นตอนที่ 3 คำนวณหารายการคงค้างจากการดำเนินธุรกิจ คำนวณรายการคงค้างที่ไม่ขึ้นกับดุลยพินิจของผู้บริหาร (Non-Discretionary Accruals) โดยนำค่าสัมประสิทธิ์ที่ได้จากขั้นตอนที่ 2 แทนค่าในข้อมูลของกลุ่มตัวอย่าง

$$NDAC_{i,t} = \beta_0 + \beta_1 \frac{(\Delta REV_{i,t} - \Delta REC_{i,t})}{REV_{i,t}} + \beta_2 \frac{(\Delta EXP_{i,t} - \Delta PAY_{i,t})}{REV_{i,t}} + \beta_3 \frac{(DEP_{i,t} - PEN_{i,t})}{REV_{i,t}}$$

โดย $NDAC_{i,t}$ = รายการคงค้างจากการดำเนินงานตามปกติของบริษัท i ณ ปีที่ t

ขั้นตอนที่ 4 คำนวณหารายการคงค้างที่เกิดจากดุลพินิจของผู้บริหาร (Discretionary Accruals) โดยนำค่ารายการคงค้างที่ไม่ขึ้นกับดุลยพินิจของผู้บริหาร (Non-Discretionary Accruals) จากขั้นตอนที่ 3 มาคำนวณ

$$DAC_{i,t} = \frac{TAC_{i,t}}{REV_{i,t}} - NDAC_{i,t}$$

โดย $DAC_{i,t}$ = รายการคงค้างที่เกิดจากดุลยพินิจของผู้บริหาร หรือ คุณภาพกำไรของบริษัท i ณ ปีที่ t

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลของงานวิจัยครั้งนี้ใช้สถิติเชิงพรรณนาและสถิติเชิงอนุมาน ดังนี้

1. การวิเคราะห์สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics)

ศึกษาสถิติพื้นฐานของการนำ TFRS 15 มาปฏิบัติ การเปลี่ยนแปลงของรายได้ ปัจจัยเชิงปฏิสัมพันธ์ระหว่าง TFRS 15 กับการเปลี่ยนแปลงของรายได้ ขนาดของกิจการ ความเสี่ยงทางการเงิน อัตราผลตอบแทนจากส่วนของเจ้าของ ประเภทอุตสาหกรรม และคุณภาพกำไรผ่านรายการคงค้างที่เกิดจากดุลยพินิจของผู้บริหาร ตามแบบจำลอง The Modified Jones (Dechow et al., 1995) และ Yoon et al. (2006) เพื่อนำเสนอข้อมูลเบื้องต้น

2. การวิเคราะห์สถิติเชิงอนุมาน (Inferential Statistics)

การทดสอบสมมติฐาน โดยการใช้เทคนิควิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุคุณ (Multiple Linear Regression Analysis) ในการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรตามกับตัวแปรอิสระ ซึ่งเป็นการศึกษาความสัมพันธ์แบบเชิงเส้น (Linearity) เพื่อนำมาวิเคราะห์ผลกระทบตามการทดลองสมมติฐาน อีกทั้งใช้เทคนิคการวิเคราะห์กลุ่มตัวอย่าง 2 กลุ่มที่สัมพันธ์กัน (Paired Sample t-test) เป็นการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ย 2 ค่า ถือเป็นวิธีการทางสถิติที่ใช้ในการศึกษากลุ่มตัวอย่างเดียวกัน 2 ครั้ง

ผลการศึกษา (Results)

จากการเก็บรวบรวมข้อมูลพิจารณาศึกษาผลกระทบการเปลี่ยนแปลงของรายได้ที่มีต่อคุณภาพกำไร โดยตัวแปรอิสระ คือ การนำ TFRS 15 มาปฏิบัติ (TFRS 15) การเปลี่ยนแปลงของรายได้ (ΔREV) และปัจจัยเชิงปฏิสัมพันธ์ระหว่าง TFRS 15 กับการเปลี่ยนแปลงของรายได้ (ΔREV) ตัวแปรควบคุมคือ ขนาดของกิจการ (SIZE) ความเสี่ยงทางการเงิน (LEV) อัตราผลตอบแทนจากส่วนของเจ้าของ (ROE) และประเภทอุตสาหกรรม (IND) ตัวแปรตามคือ คุณภาพกำไรผ่านรายการคงค้างที่เกิดจากดุลยพินิจของผู้บริหาร (DAC) ตามแบบจำลอง The Modified Jones (Dechow et al., 1995) ดังตารางที่ 5 และตามแบบจำลอง Yoon et al. (2006) ดังตารางที่ 6 โดยวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุคุณเพื่อทดสอบความสัมพันธ์ตามสมมติฐาน

งานวิจัยนี้ใช้ข้อมูลเดียวกับงานวิจัยที่ตีพิมพ์แล้ว เรื่อง การนำมาตรฐานการรายงานทางการเงิน ฉบับที่ 15 เรื่อง รายได้จากสัญญาที่ทำกับลูกค้ามาถือปฏิบัติ ส่งผลกระทบต่อการเปลี่ยนแปลงจากนำมาใช้อย่างไร Neerapattanakun (2023) ได้ศึกษาผลกระทบของ TFRS 15 ต่อคุณภาพกำไรของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย อย่างไรก็ตาม เพื่อให้สามารถอธิบายผลกระทบของ TFRS 15 ได้อย่างลึกซึ้งยิ่งขึ้น งานวิจัยนี้จึงได้เพิ่มปัจจัยเชิงปฏิสัมพันธ์ระหว่าง TFRS 15 และการเปลี่ยนแปลงของรายได้ผ่านรายการคงค้างที่เกิดจากดุลยพินิจของผู้บริหาร เพื่อพิจารณาว่าปัจจัยดังกล่าวมีผลกระทบต่อคุณภาพกำไรของบริษัทจดทะเบียนหรือไม่ เป็นการช่วยให้เข้าใจถึงบทบาทของการใช้ดุลยพินิจของ

ผู้บริหารภายใต้กรอบของ TFRS 15 ได้ดีขึ้น และเป็นการต่อยอดองค์ความรู้จากงานวิจัยเดิม โดยไม่ได้มีเจตนาที่จะขัดแย้งกับผลการศึกษาก่อนหน้า แต่เป็นการเพิ่มมิติการวิเคราะห์ให้ครอบคลุมมากยิ่งขึ้น

ตารางที่ 2 แสดงการวิเคราะห์สถิติเชิงพรรณนาของตัวแปรอิสระเปรียบเทียบก่อนและหลังการนำ TFRS 15 มาปฏิบัติ

Year	Min		Max		Mean		S.D.	
	2561	2562 ถึง 2564	2561	2562 ถึง 2564	2561	2562 ถึง 2564	2561	2562 ถึง 2564
ΔREV	-0.50	-2.00	1.29	1.79	0.05	0.00	0.18	0.23
SIZE	20.01	20.00	28.49	28.76	22.65	22.73	1.48	1.54
LEV	0.00	0.00	0.83	0.95	0.41	0.43	0.20	0.21
ROE	-22.95	-52.50	51.00	57.60	8.83	6.39	10.44	12.84
IND	0.00	0.00	1.00	1.00	-	-	-	-
DAC The Modified Jonesw	0.22	0.38	0.49	0.51	0.07	0.04	0.13	0.13
DAC Yoon	0.70	1.64	1.33	2.05	0.09	0.04	0.23	0.26

ผลการวิเคราะห์สถิติเชิงพรรณนาเปรียบเทียบก่อนและหลังการนำ TFRS 15 มาปฏิบัติ เกี่ยวกับค่าสูงสุด ค่าต่ำสุด ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน จากการรวบรวมข้อมูลในปี พ.ศ. 2561-พ.ศ. 2564 โดยปี พ.ศ. 2561 เป็นปีก่อนการบังคับใช้มาตรฐาน ปี พ.ศ. 2562 เป็นปีที่มาตรฐานมีผลบังคับใช้ และปี พ.ศ. 2563-พ.ศ. 2564 เป็นปีหลังการบังคับใช้มาตรฐาน พบว่าการเปลี่ยนแปลงของรายได้ (ΔREV) มีการปรับให้อยู่ในฐานเดียวกันด้วยการหารสินทรัพย์รวมของบริษัท ช่วงปี พ.ศ. 2561 มีค่าต่ำสุดอยู่ที่ร้อยละ -0.50 และค่าสูงสุดอยู่ที่ร้อยละ 1.29 โดยมีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ร้อยละ 0.05 และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานอยู่ที่ร้อยละ 0.18 ช่วงปี พ.ศ. 2562-พ.ศ. 2564 มีค่าต่ำสุดอยู่ที่ร้อยละ -2.00 และค่าสูงสุดอยู่ที่ร้อยละ 1.79 โดยมีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ร้อยละ 0.00 และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานอยู่ที่ร้อยละ 0.23

ขนาดของกิจการ (SIZE) วัดจากค่าลอการิทึมธรรมชาติของสินทรัพย์รวม ช่วงปี พ.ศ. 2561 มีค่าต่ำสุดอยู่ที่ 20.01 เท่า ค่าสูงสุดอยู่ที่ 28.49 เท่า มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 22.65 เท่า และมีค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานอยู่ที่ 1.48 เท่า ช่วงปี พ.ศ. 2562-พ.ศ. 2564 มีค่าต่ำสุดอยู่ที่ 20.00 เท่า ค่าสูงสุดอยู่ที่ 28.76 เท่า มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 22.73 เท่า และมีค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานอยู่ที่ 1.54 เท่า ความเสี่ยงทางการเงิน (LEV) วัดจากอัตราส่วนหนี้สินรวมหารด้วยสินทรัพย์รวม ช่วงปี พ.ศ. 2561 มีค่าต่ำสุดอยู่ที่ร้อยละ 0.00 ค่าสูงสุดอยู่ที่ร้อยละ 0.83 มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ร้อยละ 0.41 และมีค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานอยู่ที่ร้อยละ 0.20 ช่วงปี พ.ศ. 2562-พ.ศ. 2564 มีค่าต่ำสุดอยู่ที่ร้อยละ 0.00 ค่าสูงสุดอยู่ที่ร้อยละ 0.95 มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ร้อยละ 0.43 และมีค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานอยู่ที่ร้อยละ 0.21 ผลการดำเนินงานวัดจากอัตราผลตอบแทนจากส่วนของผู้ถือหุ้นเจ้าของ (ROE) ช่วงปี พ.ศ. 2561 มีค่าต่ำสุดอยู่ที่ร้อยละ -22.95 ค่าสูงสุดอยู่ที่ร้อยละ 51.00 มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ร้อยละ 8.83 และมีค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานอยู่ที่ร้อยละ 10.44 ช่วงปี พ.ศ. 2562-พ.ศ. 2564 มีค่าต่ำสุดอยู่ที่ร้อยละ -52.50 ค่าสูงสุดอยู่ที่ร้อยละ

57.60 มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ร้อยละ 6.39 และมีค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานอยู่ที่ร้อยละ 12.84 และตัวแปรหุ่นสำหรับอุตสาหกรรม (IND) วัดค่าเป็น 0 หรือ 1 ซึ่งมีค่าต่ำสุดอยู่ที่ 0.00 ค่าสูงสุดอยู่ที่ 1.00

คุณภาพกำไรผ่านรายการคงค้างที่เกิดจากดุลยพินิจของผู้บริหาร (DAC) ตามแบบจำลอง The Modified Jones (Dechow et al., 1995) ช่วงปี พ.ศ. 2561 มีค่าเฉลี่ยของค่าสัมบูรณ์ของคุณภาพกำไรผ่านรายงานคงค้างที่เกิดจากดุลยพินิจของผู้บริหารอยู่ที่ 0.07 ซึ่งค่าต่ำสุดอยู่ที่ 0.22 ค่าสูงสุดอยู่ที่ 0.49 และมีค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานอยู่ที่ 0.13 ช่วงปี พ.ศ. 2562-พ.ศ. 2564 มีค่าเฉลี่ยของค่าสัมบูรณ์ของคุณภาพกำไรผ่านรายงานคงค้างที่เกิดจากดุลยพินิจของผู้บริหารอยู่ที่ 0.04 ซึ่งค่าต่ำสุดอยู่ที่ 0.38 ค่าสูงสุดอยู่ที่ 0.51 และมีค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานอยู่ที่ 0.13 และคุณภาพกำไรผ่านรายการคงค้างที่เกิดจากดุลยพินิจของผู้บริหาร (DAC) ตามแบบจำลอง Yoon et al. (2006) ช่วงปี พ.ศ. 2561 มีค่าเฉลี่ยของค่าสัมบูรณ์ของคุณภาพกำไรผ่านรายงานคงค้างที่เกิดจากดุลยพินิจของผู้บริหารอยู่ที่ 0.09 ซึ่งค่าต่ำสุดอยู่ที่ 0.70 ค่าสูงสุดอยู่ที่ 1.33 และมีค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานอยู่ที่ 0.23 ช่วงปี พ.ศ. 2562-พ.ศ. 2564 มีค่าเฉลี่ยของค่าสัมบูรณ์ของคุณภาพกำไรผ่านรายงานคงค้างที่เกิดจากดุลยพินิจของผู้บริหารอยู่ที่ 0.04 ซึ่งค่าต่ำสุดอยู่ที่ 1.64 ค่าสูงสุดอยู่ที่ 2.05 และมีค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานอยู่ที่ 0.26 ดังตารางที่ 2

โดยตัวแปรที่นำมาศึกษาไม่มีความสัมพันธ์กันเองจนเกิดปัญหาภาวะร่วมของตัวแปรในตัวแบบเส้นตรง (Multicollinearity) เนื่องจากผลการวิเคราะห์สหสัมพันธ์ ตามแบบจำลอง The Modified Jones (Dechow et al., 1995) พบว่าค่าสัมประสิทธิ์ระหว่างตัวแปรมีความสัมพันธ์กันอยู่ในระดับที่ไม่สูงมาก ซึ่งค่าสัมประสิทธิ์สูงที่สุดคือ คุณภาพกำไรผ่านรายการคงค้างที่เกิดจากดุลยพินิจของผู้บริหาร (DAC) กับขนาดของกิจการ (SIZE) มีค่าสัมประสิทธิ์อยู่ที่ -0.475 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ 0.10 ดังตารางที่ 3 และตามแบบจำลอง Yoon et al. (2006) ค่าสัมประสิทธิ์สูงที่สุดคือ ขนาดของกิจการ (SIZE) กับความเสี่ยงทางการเงิน (LEV) มีค่าสัมประสิทธิ์อยู่ที่ 0.448 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ 0.10 ดังตารางที่ 4 ซึ่งมีค่าไม่เกินระหว่าง -0.8 กับ 0.8 ตามทฤษฎี (Stevens, 1992) และค่า VIF ไม่เกิน 10 ตามทฤษฎี (Gujarati & Porter, 2009) จึงไม่เกิดปัญหาภาวะร่วมของตัวแปรในตัวแบบเส้นตรง ถือว่ายังอยู่ในเกณฑ์ที่สามารถยอมรับได้และไม่มีผลต่อการตีความหมายของผลลัพธ์ที่ได้จากการวิเคราะห์ความถดถอยเชิงพหุคูณ

ตารางที่ 3 แสดงค่าสัมประสิทธิ์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร 2 ตัวแปร แบบจำลอง The Modified Jones

	DAC The Modified Jones	ΔREV	TFRS 15	SIZE	LEV	ROE
DAC The Modified Jonesw	1					
ΔREV	0.404*	1				
TFRS 15	-0.111*	-0.101*	1			
SIZE	-0.475*	0.064*	0.022	1		
LEV	-0.232*	0.062*	0.023	0.448*	1	
ROE	0.189*	0.369*	-0.086*	0.148*	-0.053*	1

หมายเหตุ: *หมายถึง มีนัยสำคัญทางสถิติ ณ ระดับ 0.10

ตารางที่ 4 แสดงค่าสัมประสิทธิ์การสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร 2 ตัวแปร แบบจำลอง Yoon et al.

	DAC Yoon	ΔREV	TFRS 15	SIZE	LEV	ROE
DAC Yoon	1					
ΔREV	0.113*	1				
TFRS 15	-0.078*	-0.101*	1			
SIZE	0.228*	0.064*	0.022	1		
LEV	0.117*	0.062*	0.023	0.448*	1	
ROE	0.300*	0.369*	-0.086*	0.148*	-0.053*	1

หมายเหตุ: *หมายถึง มีนัยสำคัญทางสถิติ ณ ระดับ 0.10

จากการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร 2 ตัวแปร ตามแบบจำลอง The Modified Jones (Dechow et al., 1995) พบว่าคุณภาพกำไรผ่านรายการคงค้างที่เกิดจากดุลยพินิจของผู้บริหาร และการเปลี่ยนแปลงของรายได้ (ΔREV) มีค่าสัมประสิทธิ์การสัมพันธ์อยู่ที่ 0.404 แสดงถึงความสัมพันธ์เชิงบวกระหว่าง 2 ตัวแปรนี้ และตามแบบจำลอง Yoon et al. พบว่าคุณภาพกำไรผ่านรายการคงค้างที่เกิดจากดุลยพินิจของผู้บริหาร และการเปลี่ยนแปลงของรายได้ (ΔREV) มีค่าสัมประสิทธิ์การสัมพันธ์อยู่ที่ 0.113 แสดงถึงความสัมพันธ์เชิงบวกระหว่าง 2 ตัวแปรนี้เช่นกัน ซึ่งหมายความว่าคุณภาพกำไรผ่านรายการคงค้างที่เกิดจากดุลยพินิจของผู้บริหารมีแนวโน้มไปในทิศทางเดียวกับการเปลี่ยนแปลงของรายได้ (ΔREV) ดังตารางที่ 3 และตารางที่ 4

ตารางที่ 5 ผลการวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุคุณของการเปลี่ยนแปลงของรายได้ และคุณภาพกำไรผ่านรายการคงค้างที่เกิดจากดุลยพินิจของผู้บริหาร แบบจำลอง The Modified Jones

	Parameter	Std.Error	T-stat	P-value
Constant	0.967	0.050	19.331	0.000
TFRS 15	-0.018	0.007	-2.665	0.008*
ΔREV	0.165	0.039	4.216	0.000*
SIZE	-0.041	0.002	-18.460	0.000*
LEV	-0.007	0.014	-0.509	0.611
ROE	0.001	0.000	4.900	0.000*
TFRS 15 x ΔREV	0.075	0.042	1.775	0.076*
Ind. Effect	Yes			
F-stat	66.481			
R Square	0.449			
Durbin-Watson	1.323			

หมายเหตุ: *หมายถึง มีนัยสำคัญทางสถิติ ณ ระดับ 0.10

ตารางที่ 6 ผลการวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุคุณของการเปลี่ยนแปลงของรายได้ และคุณภาพกำไรผ่านรายการคงค้างที่เกิดจากดุลยพินิจของผู้บริหาร แบบจำลอง Yoon et al.

	Parameter	Std.Error	T-stat	P-value
Constant	-0.496	0.106	-4.674	0.000
TFRS 15	-0.035	0.015	-2.383	0.017*
ΔREV	-0.019	0.045	-0.434	0.665
SIZE	0.022	0.005	4.432	0.000*
LEV	0.058	0.037	1.564	0.118
ROE	0.006	0.001	6.382	0.000*
TFRS 15 x ΔREV	0.008	0.049	0.154	0.878
Ind. Effect	Yes			
F-stat	20.398			
R Square	0.174			
Durbin-Watson	1.433			

หมายเหตุ: *หมายถึง มีนัยสำคัญทางสถิติ ณ ระดับ 0.10

จากการวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุคุณเพื่อทดสอบความสัมพันธ์ของตัวแปร ตามแบบจำลอง The Modified Jones (Dechow et al., 1995) พบว่าค่าสัมประสิทธิ์ (Coefficient) ของการนำ TFRS 15 มาปฏิบัติ อยู่ที่ -0.018 และมีค่า P-value เท่ากับ 0.008 หมายความว่าการนำ TFRS 15 มาปฏิบัติ ช่วยลดการจัดการกำไรลง ซึ่งส่งผลให้คุณภาพของกำไรสูงขึ้น เนื่องจากกำไรมีความโปร่งใสและเชื่อถือได้มากขึ้น โดยค่าสัมประสิทธิ์ของการเปลี่ยนแปลงของรายได้ (ΔREV) อยู่ที่ 0.165 และมีค่า P-value เท่ากับ 0.000 หมายถึงว่าการเปลี่ยนแปลงของรายได้มีอิทธิพลต่อการจัดการกำไร ส่วนปัจจัยเชิงปฏิสัมพันธ์ระหว่าง TFRS 15 กับการเปลี่ยนแปลงของรายได้ (ΔREV) มีค่าสัมประสิทธิ์ 0.075 โดยมีค่า P-value เท่ากับ 0.076 มีผลกระทบต่อการจัดการกำไร จะได้รับอิทธิพลเมื่อใช้ TFRS 15 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.10 ตามลำดับ จึงยอมรับสมมติฐาน H1 และ H3 ดังตารางที่ 5 และตามแบบจำลอง Yoon et al. (2006) พบว่าค่าสัมประสิทธิ์ (Coefficient) ของการนำ TFRS 15 มาปฏิบัติ อยู่ที่ -0.035 และมีค่า P-value เท่ากับ 0.017 หมายความว่าการนำ TFRS 15 มาปฏิบัติส่งผลให้กิจการต้องรายงานรายได้และกำไรให้สอดคล้องตามข้อกำหนดที่เคร่งครัดมากขึ้น ทำให้มีโอกาสน้อยลงในการจัดการกำไรหรือปรับแต่งตัวเลขทางบัญชีเพื่อแสดงผลประกอบการที่ดีขึ้น อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.10 ส่วนค่าสัมประสิทธิ์ของการเปลี่ยนแปลงของรายได้ (ΔREV) อยู่ที่ -0.019 มีค่า P-value เท่ากับ 0.665 และปัจจัยเชิงปฏิสัมพันธ์ระหว่าง TFRS 15 กับการเปลี่ยนแปลงของรายได้ (ΔREV) มีค่าสัมประสิทธิ์ 0.008 โดยมีค่า P-value เท่ากับ 0.878 ซึ่งไม่ส่งผลกระทบที่มีนัยสำคัญต่อคุณภาพกำไร จึงไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.10 ตามลำดับ จึงปฏิเสธสมมติฐาน H2 และ H4 ดังตารางที่ 6

ทั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทดสอบปัญหา Autocorrelation ด้วยค่าสถิติ Durbin-Watson เพื่อความแม่นยำของการทดสอบหาค่า Durbin-Watson น้อยกว่า 1.5 จึงทำการแก้ปัญหา Autocorrelation โดยการใช้รูปแบบการทดสอบภายใต้สมมติฐาน Heteroskedasticity เพื่อเพิ่มความแม่นยำของการทดสอบ Robustness ดังตารางที่ 5 และตารางที่ 6

ตารางที่ 7 ผลการทดสอบเปรียบเทียบข้อมูลปีก่อนและปีหลังจากการนำ TFRS 15 มาปฏิบัติ ของค่าเฉลี่ยคุณภาพกำไรผ่านรายการคงค้างที่เกิดจากดุลยพินิจของผู้บริหารจากผลกระทบการเปลี่ยนแปลงของรายได้ แบบจำลอง The Modified Jones

	Mean	Std.	Z (P-value)
ปีก่อนการนำ TFRS 15 มาปฏิบัติ	0.0693	0.126	3.979 (0.000)*
ปีหลังการนำ TFRS 15 มาปฏิบัติ	0.0370	0.125	

หมายเหตุ: *หมายถึง มีนัยสำคัญทางสถิติ ณ ระดับ 0.10

ตารางที่ 8 ผลการทดสอบเปรียบเทียบข้อมูลปีก่อนและปีหลังจากการนำ TFRS 15 มาปฏิบัติ ของค่าเฉลี่ยคุณภาพกำไรผ่านรายการคงค้างที่เกิดจากดุลยพินิจของผู้บริหารจากผลกระทบการเปลี่ยนแปลงของรายได้ แบบจำลอง Yoon et al.

	Mean	Std.	Z (P-value)
ปีก่อนการนำ TFRS 15 มาปฏิบัติ	0.0853	0.2284	2.9611 (0.003)*
ปีหลังการนำ TFRS 15 มาปฏิบัติ	0.0400	0.2606	

หมายเหตุ: *หมายถึง มีนัยสำคัญทางสถิติ ณ ระดับ 0.10

ผลการทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยคุณภาพกำไรผ่านรายการคงค้างที่เกิดจากดุลยพินิจของผู้บริหารจากผลกระทบการเปลี่ยนแปลงของรายได้ก่อนและหลังการนำ TFRS 15 มาปฏิบัติ ปีก่อนคือ ปี พ.ศ. 2561 และปีหลังคือ ปี พ.ศ. 2562 พบว่าปีก่อนและปีหลังมีความแตกต่างกันของค่าเฉลี่ยคุณภาพกำไรผ่านรายการคงค้างที่เกิดจากดุลยพินิจของผู้บริหาร ตามแบบจำลอง The Modified Jones (Dechow et al., 1995) ดังตารางที่ 7 และตามแบบจำลอง Yoon et al. (2006) ดังตารางที่ 8

การอภิปรายและสรุปผล (Conclusion and Discussion)

งานวิจัยที่มีผู้ทำวิจัยเกี่ยวกับ TFRS 15 ในปัจจุบันมีจำนวนไม่มาก ส่งผลให้ข้อมูลอ้างอิงจากงานวิจัยในอดีตที่จะนำมาใช้ร่วมในการวิเคราะห์ข้อมูลมีจำนวนน้อย งานวิจัยนี้จึงเป็นการนำเสนอผลวิเคราะห์ที่ได้จากการเก็บข้อมูลบริษัทในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย เพื่อเป็นประโยชน์ต่อผู้ที่สนใจผลิตผลงานวิจัยเกี่ยวกับ TFRS 15 ต่อไป

การวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร 2 ตัวแปร ตามแบบจำลอง The Modified Jones (Dechow et al., 1995) และตามแบบจำลอง Yoon et al. (2006) พบว่าคุณภาพกำไรผ่านรายการคงค้างที่เกิดจากดุลยพินิจของผู้บริหารมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการเปลี่ยนแปลงของรายได้ (ΔREV) ซึ่งหมายความว่าคุณภาพกำไรผ่านรายการคงค้างที่เกิดจากดุลยพินิจของผู้บริหารมีแนวโน้มไปในทิศทางเดียวกับการเปลี่ยนแปลงของรายได้

การวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุคุณเพื่อทดสอบความสัมพันธ์ของตัวแปร ตามแบบจำลอง The Modified Jones (Dechow et al., 1995) พบว่าการนำ TFRS 15 มาปฏิบัติ ส่งผลกระทบที่มีนัยสำคัญต่อคุณภาพกำไร ช่วยลดการจัดการกำไรลง ซึ่งส่งผลให้คุณภาพของกำไรสูงขึ้น เนื่องจากกำไรมีความโปร่งใสและเชื่อถือได้มากขึ้น โดยค่าสัมประสิทธิ์ของการเปลี่ยนแปลงของรายได้ (ΔREV) และปัจจัยเชิงปฏิสัมพันธ์ระหว่าง TFRS 15 กับการเปลี่ยนแปลงของรายได้ (ΔREV) มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.10 ตามแบบจำลอง Yoon et al. (2006) พบว่าการนำ TFRS 15 มาปฏิบัติ ส่งผลให้กิจการต้องรายงานรายได้และกำไรอย่างสอดคล้องตามข้อกำหนดที่เคร่งครัดมากขึ้น ทำให้มีโอกาสน้อยลงในการจัดการกำไรหรือปรับแต่งตัวเลขทางบัญชีเพื่อแสดงผลประกอบการที่ดีขึ้น แต่ค่าสัมประสิทธิ์ของการเปลี่ยนแปลงของรายได้ (ΔREV) และปัจจัยเชิงปฏิสัมพันธ์ระหว่าง TFRS 15 กับการเปลี่ยนแปลงของรายได้ (ΔREV) ไม่ส่งผลกระทบที่มีนัยสำคัญต่อคุณภาพกำไร จึงไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.10 ตามลำดับ จึงสะท้อนให้เห็นว่า การนำ TFRS 15 มาปฏิบัติ มีผลทำให้คุณภาพของกำไรดีขึ้น เนื่องจาก TFRS 15 มุ่งเน้นการรับรู้รายได้ตามช่วงเวลาที่สินค้าหรือบริการถูกส่งมอบอย่างแท้จริง ซึ่งทำให้การรายงานกำไรสอดคล้องกับข้อเท็จจริงมากขึ้นและผู้บริหารใช้ดุลยพินิจในการปรับแต่งกำไรน้อยลง ส่งผลให้การแสดงข้อมูลทางบัญชีมีความโปร่งใสและน่าเชื่อถือมากขึ้น กิจการไม่สามารถรับรู้รายได้ก่อนที่สินค้าหรือบริการจะถูกส่งมอบได้ จึงลดโอกาสในการตกแต่งกำไรเพื่อให้ผลประกอบการดูดีกว่าความเป็นจริง ซึ่งกิจการควรมีการปรับปรุงกระบวนการบริหารจัดการการรับรู้รายได้ให้สอดคล้องกับ TFRS 15 เพื่อให้ข้อมูลในงบการเงินมีคุณภาพและสามารถนำมาใช้ในการตัดสินใจได้อย่างแม่นยำ และกิจการควรพัฒนาระบบการรายงานทางการเงินให้สามารถรองรับข้อกำหนดของ TFRS 15 ได้อย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อลดความซับซ้อนในการรายงานรายได้

ผลการทดสอบความแตกต่างของคุณภาพกำไรผ่านรายการคงค้างที่เกิดจากดุลยพินิจของผู้บริหารจากผลกระทบการเปลี่ยนแปลงของรายได้ก่อนและหลังการนำ TFRS 15 มาปฏิบัติ พบว่าในปีก่อนคือ ปี พ.ศ. 2561 และปีหลังคือ ปี พ.ศ. 2562 การนำ TFRS 15 มาปฏิบัติ มีความแตกต่างกันของค่าเฉลี่ยคุณภาพกำไรผ่านรายการคงค้างที่เกิดจากดุลยพินิจของผู้บริหารจากผลกระทบการเปลี่ยนแปลงของรายได้ ตามแบบจำลอง The Modified Jones (Dechow et al., 1995) และ Yoon et al. (2006) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งเป็นไปตามงานวิจัย Krassanairawiwong and Srijunpetch (2020) ผลการวิจัยพบว่า การนำ TFRS 15 มาปฏิบัติ ส่งผลทำให้คุณภาพกำไรสูงขึ้น ลดโอกาสในการปรับแต่งกำไรของผู้บริหาร และงานวิจัยของ Srijunpetch and Phakdee (2020) กล่าวว่า หลักการรับรู้รายได้ตาม TFRS 15 เป็นมาตรฐานที่ยึดหลักการบัญชีความระมัดระวังจึงส่งผลกระทบต่อระยะเวลาหรือจำนวนของรายได้ที่กิจการแสดงในงบการเงิน โดยนักลงทุนและผู้มีส่วนได้เสียสามารถทราบถึงข้อมูลและสามารถเปรียบเทียบคุณภาพกำไรจากผลกระทบการเปลี่ยนแปลงของรายได้ก่อนและหลังการนำ TFRS 15 มาปฏิบัติ

ข้อเสนอแนะการวิจัย (Recommendation)

ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลวิจัยไปใช้

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ความรู้เกี่ยวกับผลกระทบของการรับรู้รายได้จากสัญญาที่ทำกับลูกค้า สำหรับนักลงทุนหรือผู้ที่สนใจนำผลงานวิจัยไปปรับใช้เป็นแนวทางพื้นฐานประกอบการวิเคราะห์และการตัดสินใจในการลงทุน อีกทั้งสามารถนำงานวิจัยนี้ไปใช้ในการพัฒนามาตรฐานการรายงานทางการเงินเกี่ยวกับรายได้ในอนาคตและนำไปใช้ในการสนับสนุนงานวิจัยอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. การศึกษาครั้งต่อไปอาจมีการศึกษาสิ่งที่ไม่ใช่ตัวเงินประกอบ เช่น การสัมภาษณ์บริษัทจากการนำ TFRS 15 มาใช้และการปรับรูปแบบเอกสารและสัญญาที่ทำกับลูกค้า หรือมีการปรับตัวแปรอื่น ๆ มาประกอบการวิเคราะห์ อีกทั้งอาจเลือกแบบจำลองที่เกี่ยวกับการวัดคุณภาพกำไรผ่านรายการคงค้างที่เกิดจากดุลยพินิจของผู้บริหารอื่นมาทดสอบ TFRS 15 เพื่อให้เกิดผลการศึกษามีความหลากหลายและความแม่นยำมากขึ้น

2. ขยายขอบเขตขององค์ความรู้เพิ่มมากขึ้น โดยพิจารณาการวิเคราะห์เชิงเปรียบเทียบ (Cross Tabulation) หรือการทดสอบความแตกต่างระหว่างกลุ่ม (เช่น การทดสอบค่าเฉลี่ยด้วย ANOVA หรือ T-test) เพื่อศึกษาว่าคุณภาพกำไรมีความแตกต่างตามลักษณะเฉพาะของบริษัทรายอุตสาหกรรมหรือไม่ เป็นการช่วยเพิ่มมิติของการวิเคราะห์และสร้างความเข้าใจที่รอบด้านเกี่ยวกับปัจจัยเชิงโครงสร้างที่มีอิทธิพลต่อคุณภาพของกำไรภายใต้บริบทของการเปลี่ยนแปลงมาตรฐานการบัญชี

3. การรับรู้รายได้ภายใต้ TFRS 15 ส่งผลกระทบต่อทุกกลุ่มอุตสาหกรรมในระดับที่แตกต่างกันตามลักษณะของประเภทธุรกิจ จึงมีความเหมาะสมที่การวิจัยในอนาคตจะดำเนินการศึกษาเพิ่มเติมโดยแยกผลกระทบตามประเภทอุตสาหกรรม เพื่อให้สามารถวิเคราะห์ได้อย่างละเอียดว่าธุรกิจในแต่ละกลุ่มอุตสาหกรรมได้รับผลกระทบด้านคุณภาพกำไรมากน้อยแตกต่างกันอย่างไร

4. TFRS 15 กำหนดเงื่อนไขของการรับรู้รายได้ที่มุ่งเน้นการโอนอำนาจควบคุมแทนการโอนความเสี่ยงและผลประโยชน์ ส่งผลให้จังหวะเวลาของการรับรู้รายได้เปลี่ยนแปลงไปจากมาตรฐานการบัญชีเดิม ในอนาคตอาจนำข้อมูลของบริษัทมาวิเคราะห์ผลกระทบของ “จังหวะเวลาการรับรู้รายได้” ต่อคุณภาพกำไร โดยพิจารณาความแตกต่างของลักษณะสัญญาและประเภทรายได้ที่แตกต่างกันในแต่ละอุตสาหกรรม

References

Alareeni, B., & Aljuaidi, O. (2014). The modified Jones and Yoon models in detecting earnings management in Palestine exchange (PEX). *International Journal of Innovation and Applied Studies, 9*(4), 1472-1484.

Aziz, N., & Acma, N. M. (2018). *The contemporary issues on new revenue recognition standard.* AIUB International Conference on Business and Management. Dhaka, Bangladesh.

Bartov, E., Gul, F. A., & Tsui, J. S. L. (2000). Discretionary-accruals models and audit qualifications. *Journal of Accounting and Economics, 30*(3), 421-452. https://doi.org/10.2139/ssrn.214996

Becker, C. L., DeFond, M. L., Jiambalvo, J., & Subramanyam, K. R. (1998). The effect of audit quality on earnings management. *Contemporary Accounting Research, 15*(1), 1-24. https://doi.org/10.1111/j.1911-3846.1998.tb00547.x

Chavanwan, W., & Srijunpetch, S. (2020). The effect of applying TFRS 15 revenue from contracts with customers on earning quality. *Journal of Accounting Professions. 16*(51), 5-22.

DeChow, P. M., Sloan, R. G., & Sweeney, A. P. (1995). Detecting earnings management. *The Accounting Review, 70*(2), 193-225.

Gujarati, D. N., & Porter, D. C. (2009). *Basic econometrics* (5th ed.). McGraw-Hill.

Habib, A., & Azim, I. (2008). Corporate governance and the value-relevance of accounting information: Evidence from Australia. *Accounting Research Journal, 21*(2), 167-194. https://doi.org/10.1108/10309610810905944

Hameed, A. M. (2019). The impact of IFRS 15 on earnings quality in businesses such as hotels: Critical evidence from the Iraqi environment. *African Journal of Hospitality, Tourism and Leisure, 8*(4), 1-11.

Jantadej, K. (2014). Revenue from contracts with customers: New model of revenue recognition. *Journal of Accounting Profession, 10*(27), 45-63.

Kaewkerd, S. (2014). *Analysis of earnings quality and efficiency in the operations of listed companies in the stock exchange of Thailand, food industry* [Unpublished doctoral dissertation]. North Bangkok University.

Kasznik, R. (1999). On the association between voluntary disclosure and earnings management. *Journal of Accounting Research, 37*(1), 57-81. https://doi.org/10.2307/2491396

Kim, Y., Liu, C., & Rhee, S. G. (2003). *The effect of firm size on earnings management.* University of Hawaii.

Klein, A. (2002). Audit committee, board of director characteristics, and earnings management. *Journal of Accounting and Economics, 33*(3), 375-400. https://doi.org/10.1016/S0165-4101(02)00059-9

Krassanairawiwong, K. (2019). *TFRS 15 adoption on earnings quality in the sectors of Thailand property and construction* [Unpublished independent study]. Thammasat University.

Krassanairawiwong, K., & Srijunpetch, S. (2020). The effect of adoption Thai financial reporting standard 15 revenue from contract with customers on earnings quality of companies in the property and construction sectors in stock exchange of Thailand. *Journal of Business Administration The Association of Private Higher Education Institutions of Thailand, 9*(2), 117-128.

Kothari, S. P., Leone, A. J., & Wasley, C. E. (2005). Performance matched discretionary accrual measures. *Journal of Accounting and Economics, 39*(1), 163-197. https://doi.org/10.1016/j.jacceco.2004.11.002

Liu, Z-J., & Wang, Y-S. (2017). Effect of earnings management on economic value added: G20 and African countries study. *South African Journal of Economic and Management Sciences, 20*(1), 1-9. https://doi.org/10.4102/sajems.v20i1.1247

Neerapattanakun, D. (2023). How does the implementation of TFRS 15 revenue from contracts with customers affect the change from the application? *Journal of Humanities and Social Sciences Nakhon Phanom University, 13*(2), 96-113.

Prom-In, D., & Dampitakse, K. (2018). Relationship among performance and earnings quality on market stock price of listed companies in the stock exchange of Thailand in the technology industry group. *MBA-KKU Journal, 11*(2), 37-59.

Roonghuaphai, R., & Dampitakse, K. (2019). Analysis of earnings quality and security returns of listed companies in the stock exchange of Thailand. *Santapol College Academic Journal, 5*(2), 213-225.

Srijunpetch, S., & Phakdee, A. (2019). Revenue from contracts with customers: Revenue recognition principles. *Journal of Federation of Accounting Professions, 1*(1), 4-20.

Srijunpetch, S., & Phakdee, A. (2020). How did the first year of TFRS 15 implementation have an impact on the financial statements?. *Journal of Accounting Professions, 16*(50), 23-42.

Stevens, J. (1992). *Applied multivariate statistics for the social sciences* (2nd ed.). Harper and Row.

The Stock Exchange of Thailand. (2022). *Company Information Listed on the Stock Exchange of Thailand.* https://www.set.or.th/th/market/information/securities-list/main

Yishu, W., Xue, J., ZhenJia, L., & Weixing, W. (2015). Effect of earnings management on economic value added: A China study. *Accounting and Finance Research, 4*(3), 9-19. https://doi.org/10.5430/afr.v4n3p9

Yoon, S. S., Miller, G., & Jiraporn, P. (2006). Earnings management vehicles for Korean firms. *Journal of International Financial Management and Accounting, 17*(2), 85-109. https://doi.org/10.1111/j.1467-646X.2006.00122.x